

KLAUSIMYNO STRUKTŪRA

A. KOMUNIKACIJOS FUNKCIJOS

1	Dėmesio nukreipimas
2	Prašymas
3	Informacijos pateikimas
4	Instrukcijų pateikimas
5	Pasakojimas
6	Humoras
7	Emocijų reiškimas

B. ATSAKAS Į KOMUNIKACIJĄ

8	Dėmesio atkreipimas (vaiko)
9	Netiesioginių prašymų supratimas
10	Idiomos
11	Sarkazmas
12	Meta-lingvistinis suvokimas
13	Reakcija į malonią veiklą
14	Derėjimasis
15	Prašymų paaiškinimas

C. SĄVEIKOS IR POKALBIS

16	Domėjimasis sąveika
17	Sąveikos ir pokalbio palaikymas
18	Nuojudata ir dalijimasis žiniomis
19	Įsitraukimas į pokalbį
20	Pokalbio atnaujinimas (pokalbio klaidų ištaisymas)
21	Sąveikos nutraukimas

D. KONTEKSTO ĮVAIROVĖ

22	Asmuo
23	Situacija
24	Laikas
25	Tema
26	Knygos kaip komunikacijos kontekstas
27	Kalbos vartojimas žaidžiant
28	Bendraamžių sąveika
29	Socialinių taisyklių laikymasis

A. KOMUNIKACIJOS FUNKCIJOS

1. Dėmesio nukreipimas

a) Į save

Kaip vaikas įprastai atkreipia Jūsų dėmesį, jei Jūs esate užsiėmęs?

Pvz. Bando užmegzti akių kontaktą, tempia už drabužių arba Jus, rodo gestus arba atneša kažką Jums, kreipiasi vardu, nuolat kartoja Jūsų vardą "Mama, mama, mama...", rėkia, daro kažką, kas yra draudžiama (pradedama mušti(s)).

b) Į įvykius, objektus, kitus žmones

Kaip vaikas elgiasi, jeigu jis nori kažką Jums parodyti?

Pvz. Pasisuka ir nukreipia žvilgsnį į tai ir vėl pažvelgia į Jus, rodo į Jus ir vokalizuoja, rodo į tai, sako "pažiūrėk" ir pradeda pasakoti apie tai, komentuoja garsiai.

2. Prašymas

a) Pagalbos prašymas

Kaip vaikas Jums leistų žinoti, jeigu jam reikėtų pagalbos veikloje?

Pvz. Vilioja ir rodo į tai, ko jis prašo, prašo pagalbos, bet nepaaiškina problemos, prašo pagalbos ir paaiškina, ko jam reikia, supyksta ir nerimauja neprašydamas pagalbos, pasyviai laukia.

b) Informacijos prašymas

Jei vaikas mato ar girdi kažką, ko jis nesupranta, pvz., žiūrėdamas televizorių ar vartydamas knygą, kaip jis/ji Jūsų paprašo paaiškinti?

Pvz. Žiūri į Jus gluminančiu žvilgsniu, įkyriai rodo ir sako "kas tai yra?", užduoda daug klausimų apie tai, ko nesupranta, neklausia.

3. Informacijos pateikimas

Tėvams: Kaip vaikas pasakoja apie mokyklą?

Mokytojams: Kaip vaikas pasakoja apie mokyklą?

Pvz. Kažką Jums rodo (vadovėli); trumpai atsako į tiesioginius klausimus, pateikia tikslią/aiškią informaciją; nepateikia pakankamai informacijos, kuri padėtų Jums suprasti; pasakoja iššęstai (per ilgai).

4. Instrukcijų pateikimas

Kaip vaikas elgiasi, kai nori Jums papasakoti, kaip reikia žaisti žaidimą ar atlikti kitą veiklą?

Pvz. Parodo, kaip atlikti, išsamiai ir aiškiai paaiškina, nenuosekliai paaiškina veiksmų seką ir tikslus.

5. Pasakojimai

Jeigu vaikas Jums pasakoja įvykius ar istorijas, pavyzdžiui, knygos, filmo ar TV siužetą?

Pvz. Bando tai padaryti naudodamas gestus ar pavienius žodžius; bando parodyti kas nutiko veikdamas / vaidindamas; daro tai atsakinėdamas į klausimus; pateikia nuoseklias istorijų versijas; negali identifikuoti įvykių ir personažų Jums, kad suprastumėte; sudarkyta seka.

6. Humoras

Kaip vaikas juokauja?

Pvz. Išdykauja (slepiasi ir staiga pasirodo); daro linksmas mimikas / skleidžia juokingus garsus; mįslės, žodžių žaidimai, pavyzdžiui, "tuk – tuk" anekdotai, juokauja, pasakoja anekdotus, kartoja tuos pačius juokus, praleidžia esminius juokingos istorijos elementus arba nesupranta pagrindinės minties.

7. Emocijų raiška

a) Prašymai, pageidavimai

Kaip jūs sužinote, kad vaikas Jūsų kažko tikrai prašo?

Pvz. Šypsosi ar juokiasi; apsikabina ar ploja; sako, kaip jis / ji jaučiasi; triukšmauja ir susijaudina, neišreiškia savo emocijų.

b) Liūdesys

Jeigu vaikas yra nusiminęs arba įsižeidęs, kaip Jūs tai sužinote?

Pvz. Atsiriboja ar tampa irzlus; verkia; paaiškina, kaip jis / ji jaučiasi ir kodėl; tampa paniuręs ar susiraukia, todėl Jūs turite paklausti, kas nutiko; mušasi.

B. ATSAKAS Į KOMUNIKACIJĄ

8. Dėmesio atkreipimas

Kaip Jūs atkreipiate vaiko dėmesį?

Pvz. Jį / ją paliečiate; stengiatės užimti tokią padėtį, kad jis / ji galėtų Jus matyti; gestikuluojate; kreipiatės į vaiką vardu; kalbate garsiau; elgiatės neįprastai, kad vaikas nustebtų.

9. Netiesioginių prašymų supratimas

Kaip vaikas reaguoja, jeigu Jūs pasakote kažkokį reikalavimą vaikui, pavyzdžiui, "Ar ne laikas tau išeiti?", "Ar tu gali nusiplauti rankas?", "Ar gali padėti išnešti?"?

Pvz. Nereaguoja; supranta, ko prašėte ir tinkamai reaguoja; juokauja; supranta Jūsų prašymą pažodžiui ir atsako "taip" arba "ne", bet prašymo nevykdo.

10. Idiomos / perkeltinės reikšmės žodžiai

Ar Jūs kada nors susidūrėte su sunkumais, kai Jūs naudojate perkeltinės prasmės išsireiškimus, tokius kaip „auksinės rankos“, „varnas gaudo“, „pagavo zuikį“. Kaip jis / ji reaguoja?

Pvz. Ignoruoja; atrodo sumišęs; klausia „ką tai reiškia? "; supranta išsireiškimus pažodžiui.

11. Ironija / sarkazmas

Kaip vaikas reaguoja į ironiją?

Pvz. Ignoruoja; atrodo sutrikęs; supranta numanomą prasmę; priima pasakymą pažodžiui / jiems prieštarauja.

12. Meta-lingvistinis supratimas

Ar vaikas kada nors atkreipia dėmesį, kai žmonės pokalbyje vartoja perkeltinės reikšmės žodžius? Kokius posakius jis komentuoja?

Pvz. Kažkas kalba kita kalba; kalba su akcentu; nežinomi žodžiai; ištrauka iš frazės; klausia kodėl taip vadinama / sakoma?

13. Maloni reakcija

Kas vaikui sukelia juoką?

Pvz. Grubūs ir vaizdūs pajuokavimai; juokingų žodžių rimavimas; grubūs žodžiai; žodžių žaismas; juokiasi be aiškios priežasties.

14. Derėjimasis

Kaip vaikas reaguoja, jeigu kitas vaikas neketina daryti to, ką jis norėtų daryti?

Pvz. Dažniausiai pasireiškia neverbalinė reakcija: pastūmimas, kumštelėjimas; įsitraukia, pradeda aiškintis argumentus, prašo suaugusiųjų, kad padėtų išspręsti situaciją, ieško kompromiso; pasiduoda.

15. Prašymas paaiškinti

Ką vaikas darytų, jeigu Jūs paprašytumėte įvykdyti veiklą, kurios (jis / ji) nesupranta?

Pvz. Bando atlikti užduotį, bet netrukus pasiduoda; prašo kito vaiko pagalbos; prašo paaiškinti ir bando dar kartą; nebando daryti.

C. SĄVEIKOS IR POKALBIS¹

16. Domėjimasis sąveika

a) Kaip vaikas bendrauja su kitais vaikais grupėje?

Pvz. Siekia likti nuošalyje, kalba su kitais vaikais, klauso ir atsako tik keliems vaikams, elgiasi, lyg nepastebėtų kitų vaikų.

b) Kaip vaikas bendrauja su suaugusiais?

Pvz. Bendrauja tik su gerai pažįstamais suaugusiais, bendrauja tik su kai kuriais suaugusiais žmonėmis, vengia bendrauti su suaugusiais, familiariai ir per daug draugiškai bendrauja su nepažįstamais.

17. Sąveikos ir pokalbio palaikymas

Kaip Jums sekasi kalbėtis su vaiku?

Pvz. Vaikas minimaliai dalyvauja pokalbyje, vaikas bendrauja adekvačiai, vaikas dominuoja, greitai keičia pokalbio temą (pereina nuo vienos prie kitos), pokalbis yra trumpalaikis, jums sunku vienam kitą suprasti.

18. Nuojauta ir dalijimasis žiniomis

Jei vaikas pasakoja kažką, ko Jūs nežinote, kaip aiškiai jis geba perteikti informaciją?

Pvz. Viską paaiškina aiškiai ir suprantamai, nepateikia pakankamai informacijos, kad Jūs galėtumėte jį suprasti, mano, kad Jūs žinote daugiau, nei yra iš tiesų ir pasakodamas mini nepažįstamus žmones, pasakoja plačiau nei reikia, detaliai aiškina tai, ką Jūs jau žinote.

¹ Jei vaikas nekalba, šio skyriaus klausimus galima keisti vietoje „kalbėjimo“ vartojant „sąveika, bendravimas, komunikacija“.

19. Pokalbio atnaujinimas

Kaip vaikas reaguoja, jei Jūs kalbatės ir negalite suprasti visko, ką jis/ji sako?

Pvz. Mėgina Jums paaiškinti kitais būdais, pvz., parodydamas ar gestikuluodamas, adekvačiai paaiškina, nusimena ir nesistengia bandyti dar kartą, kartoja tai, ką pasakė, kaltina Jus, kad nesuprantate.

20. Įsitraukimas į pokalbį

Kaip vaikas bando įsiterpti į kitų žmonių pokalbį?

Pvz. Vaikšto aplink tol, kol gali bendrauti, įsiterpia į diskusiją, bando įsiterpti, kai kalba kažkas kitas, bando pakeisti pokalbio temą ir kalbėti apie tai, kas jį/ją domina, nebando dalyvauti pokalbyje.

21. Sąveikos nutraukimas

Kaip dažniausiai baigiasi Jūsų ir vaiko pokalbis?

Pvz. Vaikas tampa išsiblaškęs ir praranda susidomėjimą, pokalbis nutrūksta staiga, baigiasi natūraliai, nėra aišku, kaip reikėtų užbaigti pokalbį.

D. KONTEKSTO ĮVAIROVĖ

22. Asmuo

Ar yra žmonių su kuriais vaikas mėgsta leisti laiką ir kalba daugiau, nei su kitais?

Pvz. Tėvai, kiti šeimos nariai, auklėtoja ar mokytoja, šeimos draugai, kiti vaikai, vaikas noriai bendrauja su visais.

23. Situacija

Ar galima išskirti situacijas, kuriose vaikas bendrauja daugiausiai?

Pvz. Namuose, mokykloje/ darželyje, kalbėdamas telefonu, bendraudamas su draugais, grupėje.

24. Laikas

Kuriuo dienos metu vaikas labiausiai linkęs bendrauti?

Pvz. Kai prausiasi vonioje, valgydamas, prieš eidamas miegoti, eidamas į mokyklą/darželį, grįždamas iš mokyklos/darželio.

25. Tema

a) Apie ką vaikas labiausiai mėgsta kalbėti?

Pvz. Apie „čia ir dabar“ atliekamą veiklą, apie žaislus/žaidimus, šeimos narius/draugus, TV laidas, sportą ir kitus pomėgius, vaikas linkęs kalbėti viena tema.

b) Ar vaikas užduoda abstrakčius klausimus, pvz. apie Dievą, mirtį, kaip atsirado pasaulis? Kokios temos jį domina?

Pvz. Dievas, mirtis, pasaulio atsiradimas, kas yra teisinga ir neteisinga, karas.

26. Knygos, kaip komunikacijos kontekstas

Kaip vaikas reaguoja į knygas?

Pvz. Mėgsta vartyti ir žiūrėti knygas kartu su suaugusiais, parodo knygoje nurodytą objektą, mėgsta klausytis pasakų, mėgina trumpai atpasakoti perskaitytą tekstą, nesidomi knygomis, daug skaito ir kalba apie knygas.

27. Kalbos vartojimas žaidžiant

Ką vaikas kalba žaisdamas?

Pvz. Dažniausiai vaikas žaisdamas tyli, komentuoja savo veiksmus, kalba keisdamas intonaciją, kuri atitinka skirtingus veikėjus, kuria istorijas, sukuria taisykles ir skatina jų laikytis kitus vaikus.

28. Sąveika su bendraamžiais

Kaip vaikas elgiasi bendraudamas su kitais vaikais?

Pvz. Žaidžia vienas, žaidžia šalia kitų, stebi kitus vaikus, reikalinga suaugusiojo pagalba ir dalyvavimas, siūlo žaidimus ar veiklą, bando dominuoti, mielai įsitraukia į kitų vaikų žaidimą.

29. Socialinių taisyklių laikymasis

Kaip bendravimo metu pasireiškia vaiko supratimas apie mandagų elgesį ir socialinių taisyklių laikymąsi?

Pvz. Kartais sako „prašau“, „ačiū“, mandagiai elgiasi su vyresniais žmonėmis, nesako negražių žodžių netinkamu laiku, pastebi nemandagų kitų žmonių elgesį, neaptarinėja kitų žmonių, kai jie yra šalia.